

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (suuri jaosto)

17 päivänä toukokuuta 2022*

Ennakkoratkaisupyyntö – Direktiivi 93/13/ETY – Kuluttajasopimusten kohtuuttomat ehdot – Vastaavuusperiaate – Tehokkuusperiaate – Kiinnityssopimus – Sopimukseen sisältyvän vähimmäiskorkoehdon kohtuuttomuus – Valitusmenettelyä koskevat kansalliset prosessuaaliset säännöt – Kohtuuttoman ehdon pätemättömäksi toteamisen vaikutusten ajallinen rajoittaminen – Palauttaminen – Kansallisen toisen asteen tuomioistuimen valta valvoa viran puolesta

Asiassa C-869/19,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Tribunal Supremo (ylin tuomioistuin, Espanja) on esittänyt 27.11.2019 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 28.11.2019, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

L

vastaaan

Unicaja Banco SA, aiemmin Banco de Caja España de Inversiones, Salamanca y Soria SAU,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (suuri jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti K. Lenaerts, jaostojen puheenjohtajat A. Arabadjiev, K. Jürimäe, C. Lycourgos, E. Regan, S. Rodin (esittelevä tuomari) ja I. Jarukaitis sekä tuomarit M. Ilešič, J.-C. Bonichot, M. Safjan, F. Biltgen, P. G. Xuereb, N. Piçarra, L. S. Rossi ja A. Kumin,

julkisasiamies: E. Tanchev,

kirjaaja: hallintovirkamies L. Carrasco Marco,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 26.4.2021 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- L, edustajanaan M. Pérez Peña, abogado,
- Unicaja Banco SA, aiemmin Banco de Caja España de Inversiones, Salamanca y Soria SAU, edustajinaan J. M. Rodríguez Cárcamo ja A. M. Rodríguez Conde, abogados,

* Oikeudenkäyntikieli: espanja.

- Espanjan hallitus, asiamiehinään S. Centeno Huerta ja J. Ruiz Sánchez,
 - Tšekin hallitus, asiamiehinään M. Smolek, J. Vlácil ja S. Šindelková,
 - Italian hallitus, asiamiehenään G. Palmieri, avustajanaan G. Rocchitta, avvocato dello Stato,
 - Euroopan komissio, asiamiehinään N. Ruiz García, J. Baquero Cruz ja C. Valero,
 - Norjan kuningaskunta, asiamiehinään L.-M. Moen Jünge, M. Nilsen ja J. T. Kaasin,
- kuultuaan julkisasiamiehen 15.7.2021 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,
on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY (EYVL 1993, L 95, s. 29) 6 artiklan 1 kohdan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat L ja Banco de Caja España de Inversiones, Salamanca y Soria SAU, jonka oikeudet ovat siirtyneet Unicaja Banco SA:lle (jäljempänä yhdessä pankki), ja jossa on kyse siitä, ettei kansallinen toisen asteen tuomioistuin ole ottanut viran puolesta huomioon unionin oikeuden rikkomista koskevaa perustetta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

- 3 Direktiivin johdanto-osan 24. perustelukappaleessa todetaan, että ”jäsenvaltioiden tuomioistuimilla tai hallintoviranomaisilla on oltava käytettävissään riittävät ja tehokkaat keinot kuluttajasopimusten kohtuuttomien ehtojen soveltamisen lopettamiseksi.”
- 4 Direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:
”Jäsenvaltioiden on säädettävä, että elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisen sopimuksen kohtuuttomat ehdot eivät sido kuluttajia niiden kansallisen lainsäädännön mukaisesti ja että sopimus jää muilta osin osapuolia sitovaksi, jos sopimus voi olla olemassa ilman kohtuuttomia ehtoja.”

Espanjan oikeus

- 5 Siviililain (Código Civil) 1303 §:ssä säädetään seuraavaa:
”Jos sopimusvelvoite todetaan pätemättömäksi, sopimuspuolten on palautettava toisilleen sopimuksen kohde, tuotto ja hinta korkoineen, ellei seuraavissa pykälissä säädetystä muuta johdu.”

- 6 Siviiliprosessikoodeksista 7.1.2000 annetun lain 1/2000 (Ley 1/2000 de Enjuiciamiento Civil; BOE nro 7, 8.1.2000, s. 575) (jäljempänä LEC) 216 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Siviilituomioistuimet ratkaisevat niiden käsiteltäväksi saatetut asiat asianosaisten esittämien tosiseikkojen, todisteiden ja vaatimusten perusteella, ellei lailla joissakin yksittäisissä tapauksissa toisin säädetä.”

- 7 LEC:n 218 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Tuomioistuinratkaisujen on oltava selviä ja täsmällisiä, ja niissä on vastattava oikeudenkäynnin aikana asianmukaisesti esitettyihin asianosaisten vaatimuksiin ja väitteisiin. Ratkaisuihin on sisällytettävä vaaditut toteamukset ratkaisemalla asia vastaajan hyväksi tai häntä vastaan, ja niillä on ratkaistava kaikki asiassa riidanalaiset kysymykset, joista on ollut tilaisuus lausua.

Tuomioistuin ei saa poiketa riidan kohteesta lausumalla muista kuin niistä tosiseikoista tai oikeudellisista seikoista, joihin asianosaiset ovat halunneet vedota, ja se tekee ratkaisunsa asiassa sovellettavien säännösten mukaisesti, vaikka asianosaiset eivät olisi viitanneet tai vedonneet säännöksiin asianmukaisesti.”

- 8 LEC:n 465 §:n 5 momentissa säädetään seuraavaa:

”Valitusasiassa annettu päätös tai tuomio voi koskea yksinomaan valituksessa ja mahdollisesti 461 §:ssä tarkoitettussa vastapuolen vastauksessa tai vastavalituksessa esitettyjä kohtia ja seikkoja. Ratkaisu ei voi olla valittajalle vastainen, paitsi jos tämä johtuu siitä, että asiassa on hyväksytty alun perin vastaajana olleen valitus kyseessä olevasta ratkaisusta.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymys

- 9 Pankki myönsi 22.3.2006 tehdyllä sopimuksella L:lle 120 000 euron suuruisen kiinnelainan, jolla oli tarkoitus rahoittaa omakotitalon hankinta. Laina oli määrä maksaa takaisin 360 kuukausierässä. Lainan kiinteä korko oli ensimmäisenä vuonna 3,35 prosenttia, minkä jälkeisinä vuosina sovellettiin vaihtuvaa korkoa, joka muodostettiin lisäämällä 0,52 prosenttiyksikköä 12 kuukauden euribor-korkoon. Sopimuksessa oli ehto, jonka mukaan vaihtuva korko ei voi olla alle 3 prosenttia.
- 10 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että pankki sovelsi vähimmäiskorkoehtoa L:ään vuonna 2009, jolloin euribor-korko laski huomattavasti. L nosti tammikuussa 2016 kyseistä pankkia vastaan kanteen Juzgado de Primera Instancia de Valladolidissa (Valladolidin alioikeus, Espanja) ja vaati, että kyseinen ehto todetaan pätemättömäksi ja että sen nojalla perusteettomasti perityt summat palautetaan. L väitti, että koska häntä ei ollut informoitu asianmukaisesti kyseisen ehdon olemassaolosta ja merkityksestä kyseessä olevan lainasopimuksen systematiikassa, ehto oli todettava kohtuuttomaksi, koska se ei ollut avoin. Pankki väitti puolustukseksi, että L:ää oli informoitu tämän ehdon sisällyttämisestä lainasopimukseen.
- 11 Juzgado de Primera Instancia de Valladolid hyväksyi kanteen 6.6.2016 antamallaan tuomiolla ja katsoi, että vähimmäiskorkoehto oli kohtuuton avoimuuden puuttumisen vuoksi. Se velvoitti näin ollen pankin palauttamaan L:lle ehdon perusteella perusteettomasti perityt summat korkoineen. Se katsoi kuitenkin, että palauttamisen vaikutukset alkoivat vasta 9.5.2013 Tribunal Supremon (ylin tuomioistuin, Espanja) 9.5.2013 antaman tuomion nro 241/2013 (jäljempänä

- 9.5.2013 annettu tuomio) mukaisesti, jossa rajoitetaan tällaisen vähimmäiskorkoehdon pätemättömyyden toteamisen ajallisia vaikutuksia. Se velvoitti pankin myös korvaamaan oikeudenkäyntikulut.
- 12 Pankki valitti 14.7.2016 tästä tuomiosta Audiencia Provincial de Valladolidiin (Valladolidin maakunnallinen ylioikeus, Espanja) siltä osin kuin se oli velvoitettu korvaamaan kaikki oikeudenkäyntikulut. Pankki väitti, että koska L:n kanne oli hyväksytty vain osittain siksi, että kyseisen ehdon pätemättömyyden toteamisen ajallisia vaikutuksia oli rajoitettu, pankkia ei olisi pitänyt velvoittaa korvaamaan tästä kanteesta aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja kokonaisuudessaan.
- 13 Toisen asteen tuomioistuin hyväksyi kanteen 13.1.2017 antamallaan tuomiolla ja kumosi ensimmäisessä oikeusasteessa annetun tuomion siltä osin kuin siinä veloitettiin pankki korvaamaan oikeudenkäyntikulut. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin täsmentää, että toisen asteen tuomioistuin ei muuttanut kyseisen tuomion tuomiolauselmaa siltä osin kuin se koskee kyseisen ehdon pätemättömäksi toteamisen palauttamista koskevia vaikutuksia, koska ne eivät olleet valituksen kohteena. Se lisää, että kumotessaan ensimmäisen oikeusasteen tuomion osittain toisen asteen tuomioistuin ei nojautunut unionin tuomioistuimen 21.12.2016 antamaan tuomioon Gutiérrez Naranjo ym. (C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980), jossa unionin tuomioistuin katsoi, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohta on esteenä 9.5.2013 annetusta tuomiosta johtuvan kaltaiselle kansalliselle oikeuskäytännölle, jossa rajataan palauttamista koskevat vaikutukset, jotka liittyvät siihen, että tuomioistuin toteaa elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan väliseen sopimukseen sisältyvän ehdon kohtuuttomuuden, ajallisesti vain niihin summiin, jotka kyseinen kuluttaja on maksanut perusteettomasti tällaisen ehdon perusteella sen ratkaisun antamisen jälkeen, jolla tuomioistuin on todennut kyseisen ehdon kohtuuttomuuden.
- 14 L valitti valituksesta annetusta tuomiosta Tribunal Supremoon (ylin tuomioistuin). L esittää valituksensa tueksi, että koska Audiencia Provincial de Valladolid ei soveltanut unionin tuomioistuimen 21.12.2016 antamaa tuomiota Gutiérrez Naranjo ym. (C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980) ja koska se ei viran puolesta määrännyt vähimmäiskorkoehdon mukaisesti maksettujen määrien palauttamisesta kokonaisuudessaan, se on rikkonut mm. siviililain 1303 §:ää, jossa säännellään veloitteiden ja sopimusten pätemättömyyteen liittyviä palauttamisveloitteita, luettuna yhdessä direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan kanssa, jossa säädetään, että kohtuuttomat ehdot eivät sido kuluttajia. Pankki vaati valituksen hylkäämistä sillä perusteella, että koska L ei ollut valittanut ensimmäisessä oikeusasteessa annetusta tuomiosta siltä osin kuin sillä rajoitettiin ajallisesti kyseisen kohtuuttoman ehdon pätemättömäksi toteamisen palauttamista koskevia vaikutuksia, hänen valitustaan näiden vaikutusten ajallisesta rajoittamisesta ei voida ottaa tutkittavaksi.
- 15 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että riita-asioissa, jotka olivat vireillä espanjalaisissa tuomioistuimissa ajankohtana, jolloin unionin tuomioistuin katsoi 21.12.2016 antamassaan tuomiossa Gutiérrez Naranjo ym. (C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980), että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohta on esteenä Tribunal Supremoon 9.5.2013 antamasta tuomioistuimesta johtuvan kaltaiselle kansalliselle oikeuskäytännölle, jossa rajoitetaan ajallisesti ne palauttamiseen liittyvät vaikutukset, jotka johtuvat elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisten sopimusten vähimmäiskorkoehtojen pätemättömyydestä, kuluttajat olivat tämän kansallisen oikeudenkäynnin mukaisesti rajoittaneet kanteensa 9.5.2013 jälkeen perusteettomasti maksettujen summien palauttamiseen. Espanjan siviiliproessioikeuden eri periaatteiden, kuten määräämisperiaatteen, vaatimistaakan ja reformatio in peius -kiellon,

mukaisesti Audiencia Provincial de Valladolid ei nyt käsiteltävässä asiassa määrännyt vähimmäiskorkoehdon nojalla perittyjen määrien palauttamisesta kokonaisuudessaan, koska L ei ollut valittanut ensimmäisessä oikeusasteessa annetusta tuomiosta.

- 16 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa tältä osin, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdassa säädetty periaate, jonka mukaan kohtuuttomat ehdot eivät sido kuluttajia, ei ole ehdoton ja sille on siis rajoituksia, jotka liittyvät hyvän oikeudenkäytön periaatteeseen, kuten oikeusvoima ja kohtuullisten preklusiivisten määräaikojen asettaminen oikeussuojakeinojen käyttämiseksi. Espanjan oikeuteen sisältyvä sääntö, jonka mukaan on niin, että jos kumpikaan asianosaisista ei ole riitauttanut tuomion tuomiolauselman tiettyä kohtaa, toisen asteen tuomioistuin ei voi tehdä tyhjäksi sen vaikutuksia tai muuttaa sen sisältöä, on jossakin määrin samankaltainen oikeusvoiman kanssa.
- 17 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on kuitenkin epävarma siitä, ovatko kansallisen oikeuden mukaiset määräämisperiaate, vaatimistaakka ja reformatio in peius -kielto yhteensopivia direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan kanssa. Se pohtii erityisesti, onko 21.12.2016 annetun tuomion Gutiérrez Naranjo ym. (C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980) valossa kansallisen tuomioistuimen, joka käsittelee valitusta, jonka ainoastaan pankki – ei kuluttaja – on tehnyt, näistä periaatteista huolimatta määrättävä kohtuuttoman ehdon perusteella maksettujen määrien palauttamisesta kokonaisuudessaan.
- 18 Tässä tilanteessa Tribunal Supremo päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko direktiivin 93/13/ETY 6 artiklan 1 kohta esteenä prosessuaalisten määräämisperiaatteen, vaatimistaakan ja reformatio in peius -kiellon periaatteen soveltamiselle, jotka estävät tuomioistuinta, joka käsittelee pankin tekemää valitusta kuluttajan pätemättömäksi todetun vähimmäiskorkoehdon perusteella perusteettomasti maksamien määrien palauttamista ajallisesti rajoittaneesta tuomiosta, määräämästä näiden määrien palauttamisesta kokonaisuudessaan ja saattavat valittajan tämän johdosta epäedullisempaan asemaan siksi, että kuluttaja ei ole valittanut kyseisestä rajoituksesta?”

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

- 19 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kysymyksellään lähinnä, onko direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että se on esteenä sellaisten kansallisten prosessuaalisten periaatteiden soveltamiselle, joiden nojalla kansallinen tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi on saatettu valitus tuomiosta, jossa kuluttajan kohtuuttomaksi todetun ehdon nojalla aiheuttomasti maksamien määrien palauttamista rajoitetaan ajallisesti, ei voi viran puolesta ottaa huomioon tämän säännöksen rikkomista koskevaa perustetta ja määrätä mainittuja summia palautettavaksi kokonaisuudessaan.
- 20 On muistutettava, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä, että elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisen sopimuksen kohtuuttomat ehdot eivät sido kuluttajia.

- 21 Kuten direktiivin 93/13 7 artiklan 1 kohdasta, luettuna yhdessä sen johdanto-osan 24. perustelukappaleen kanssa, ilmenee, direktiivissä jäsenvaltiot veloitetaan lisäksi säätämään riittävästä ja tehokkaista keinoista kohtuuttomien ehtojen käytön lopettamiseksi elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisissä sopimuksissa (tuomio 26.6.2019, Addiko Bank, C-407/18, EU:C:2019:537, 44 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 22 Koska yksityisillä unionin oikeuden nojalla olevien oikeuksien turvaamiseksi tarkoitetuista menettelyistä ei ole unionin säännöksiä, jäsenvaltioiden asiana on niille kuuluvan menettelyllisen autonomian periaatteen nojalla antaa sisäisessä oikeusjärjestyksessään näitä koskevat yksityiskohtaiset säännöt. Nämä yksityiskohtaiset säännöt eivät kuitenkaan saa olla epäedullisempia kuin säännöt, jotka koskevat samankaltaisia jäsenvaltion kansallisen oikeuden soveltamisalaan kuuluvia tilanteita (vastaavuusperiaate), eivätkä ne saa olla sellaisia, että unionin oikeudessa kuluttajille tunnustettujen oikeuksien käyttäminen on mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa (tehokkuusperiaate) (tuomio 26.6.2019, Addiko Bank, C-407/18, EU:C:2019:537, 46 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 23 Vastaavuusperiaatteesta on todettava, että – kuten julkisasiamies on muistuttanut ratkaisuehdotuksensa 44 kohdassa – kansallisen tuomioistuimen on kansallisessa oikeudessa sovellettavien oikeussuojakeinoja koskevien menettelysääntöjen valossa tarkastettava kyseisen periaatteen noudattaminen ottaen huomioon asianomaisen oikeussuojakeinon kohde, peruste ja olennaiset osatekijät (ks. mm. tuomio 20.9.2018, EOS KSI Slovensko, C-448/17, EU:C:2018:745, 40 kohta).
- 24 Tältä osin unionin tuomioistuin on todennut, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan on katsottava olevan sellaisia kansallisia sääntöjä vastaava normi, jotka kuuluvat kansallisen oikeusjärjestyksen perusteisiin (tuomio 17.5.2018, Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen, C-147/16, EU:C:2018:320, 35 kohta).
- 25 Vastaavuusperiaatteen mukaan on niin, että silloin, kun asiaa muutoksenhakutuomioistuimena käsittelevällä kansallisella tuomioistuimella on oikeus tai velvollisuus arvioida viran puolesta oikeustoimen laillisuutta suhteessa oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluviin kansallisiin sääntöihin, sillä on myös siinä tapauksessa, että kysymystä tämän toimen laillisuudesta suhteessa näihin sääntöihin ei ole otettu esiin ensimmäisessä oikeusasteessa, oltava tällainen oikeus tai velvollisuus arvioida viran puolesta tämän toimen laillisuutta suhteessa tähän direktiivin 93/13 säännökseen. Jos kansallinen muutoksenhakutuomioistuin päättyy tällaisessa tilanteessa käytettävissään olevan asiakirja-aineiston perusteella pohtimaan sopimusehdon mahdollista kohtuuttomuutta, sen on viran puolesta arvioitava tämän ehdon laillisuutta direktiivissä vahvistettujen arviointiperusteiden perusteella (ks. vastaavasti tuomio 30.5.2013, Jórös, C-397/11, EU:C:2013:340, 30 kohta).
- 26 Nyt kyseessä olevassa oikeudenkäynnissä unionin tuomioistuimelle kirjallisia huomautuksia esittäneet asianosaiset ovat eri mieltä siitä, onko olemassa Tribunal Constitucionalin (perustuslakituomioistuin, Espanja) tai Tribunal Supremón oikeuskäytäntöä, jonka mukaan oikeusjärjestyksen perusteita koskevien sääntöjen soveltaminen viran puolesta on poikkeus kyseessä olevista prosessuaalisista periaatteista. Direktiivin 93/13 6 artikla on kansallista oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluvaa sääntöä vastaava säännös, minkä vuoksi on niin, että jos tällaisia oikeusjärjestyksen perusteita koskevia sääntöjä pidetään kansallisen oikeuskäytännön mukaan poikkeuksena kyseessä olevien prosessuaalisten periaatteiden soveltamisesta, kansallisen tuomioistuimen, jonka käsiteltäväksi valitus on saatettu, on voitava ottaa viran puolesta huomioon direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan rikkomista koskeva peruste.

- 27 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävänä on tarkistaa, onko tällaista kansallista oikeuskäytäntöä olemassa. Siinä tapauksessa, että tämä olemassaolo vahvistetaan, ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen olisi vastaavuusperiaatteen mukaisesti jätettävä soveltamatta näitä prosessuaalisia periaatteita ja joko annettava kuluttajan käyttää direktiiviin 93/13 perustuvia oikeuksiaan ja oikeuttaan vedota unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöön tai tehtävä näin viran puolesta.
- 28 Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä on todettu tehokkuusperiaatteesta, että kaikkia sellaisia tapauksia, joissa on kyse siitä, tekeekö kansallinen menettelysäännös unionin oikeuden soveltamisen mahdolliseksi tai suhteettoman vaikeaksi, on tarkasteltava ottaen huomioon tämän säännöksen merkitys koko menettelyssä, menettelyn kulku sekä sen erityispiirteet kokonaisuutena tarkasteltuina sekä tarvittaessa kansallisen tuomioistuinjärjestelmän perustana olevat periaatteet, joita ovat muun muassa puolustautumisoikeuksien suojaaminen, oikeusvarmuuden periaate sekä oikeudenkäynnin moitteeton kulku (tuomio 22.4.2021, Profi Credit Slovakia, C-485/19, EU:C:2021:313, 53 kohta). Tästä näkökulmasta unionin tuomioistuin on katsonut, että tehokkuusperiaatteen noudattaminen ei voi mennä niin pitkälle, että sillä täysin kompensoitaisiin asianomaisen kuluttajan täydellinen passiivisuus (tuomio 1.10.2015, ERSTE Bank Hungary, C-32/14, EU:C:2015:637, 62 kohta).
- 29 Unionin tuomioistuin on lisäksi täsmentänyt, että jäsenvaltioiden velvollisuuteen varmistaa niiden oikeuksien tehokkuus, joita yksityisillä on unionin oikeuden perusteella, sisältyy muun muassa vaatimus direktiivistä 93/13 johtuvia oikeuksia koskevasta tehokkaasta oikeussuojasta, joka on vahvistettu tämän direktiivin 7 artiklan 1 kohdassa ja taattu myös perusoikeuskirjan 47 artiklassa ja jota sovelletaan muun muassa tällaisiin oikeuksiin perustuvia oikeussuojakeinoja koskevien menettelysääntöjen määrittämiseen (ks. vastaavasti tuomio 10.6.2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, 29 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 30 Unionin tuomioistuin on todennut tämän osalta, että direktiivillä 93/13 annettujen oikeuksien kunnioittamista ei voida taata, jollei kyseessä olevan sopimuksen ehtojen mahdollista kohtuuttomuutta voida tehokkaasti valvoa (tuomio 4.6.2020, Kancelaria Medius, C-495/19, EU:C:2020:431, 35 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 31 Tästä seuraa, että kansallisissa lainsäädännöissä, joihin direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdassa viitataan, ei voida puuttua sen oikeuden asialliseen sisältöön, jonka kuluttajat saavat mainitun säännöksen perusteella ja jonka mukaan kohtuuttomaksi todettu ehto ei sido kuluttajia (tuomio 21.12.2016, Gutiérrez Naranjo ym., C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980, 71 kohta ja tuomio 26.1.2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, 51 kohta).
- 32 Tässä on kuitenkin muistutettava siitä tärkeydestä, joka oikeusvoiman periaatteella on sekä unionin oikeusjärjestyksessä että kansallisissa oikeusjärjestyksissä. Unionin tuomioistuimella on nimittäin jo ollut tilaisuus täsmentää, että sekä oikeusrauhan ja oikeussuhteiden vakauden että hyvän lainkäytön varmistamiseksi on tärkeää, että kaikkien käytettävissä olevien oikeussuojakeinojen käytön tai näitä oikeussuojakeinoja varten säädettyjen määräaikojen umpeenkuluminen jälkeen lainvoimaisiksi tulleita tuomioistuinten ratkaisuja ei voida enää saattaa kyseenalaisiksi (ks. mm. tuomio 6.10.2009, Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, 35 ja 36 kohta, ja tuomio 26.1.2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, 46 kohta).

- 33 Unionin tuomioistuin on jo myös todennut, että kuluttajan suoja ei ole ehdoton. Se on todennut erityisesti, että unionin oikeudessa ei edellytetä kansallista tuomioistuinta olemaan soveltamatta sellaisia kansallisia menettelysääntöjä, joiden perusteella ratkaisu on oikeusvoimainen, vaikka tämä antaisikin mahdollisuuden korjata jonkin direktiivin 93/13 säännöksen rikkominen, olipa se luonteeltaan minkäläinen hyvänsä (ks. vastaavasti tuomio 6.10.2009, Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, 37 kohta ja tuomio 21.12.2016, Gutiérrez Naranjo ym., C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:2016:980, 68 kohta), edellyttäen kuitenkin tämän tuomion 22 kohdassa mieleen palautetun oikeuskäytännön mukaisesti, että vastaavuus- ja tehokkuusperiaatetta noudatetaan.
- 34 Unionin tuomioistuin on siten katsonut 21.12.2016 antamansa tuomion Gutiérrez Naranjo ym. (C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980) 72 kohdassa, että se, että vähimmäiskorkoehdon pätemättömyyden toteamisen vaikutuksia koskeva ajallinen rajaus, jonka Tribunal Supremo teki 9.5.2013 antamassaan tuomiossa, johtaa siihen, että kaikilta kuluttajilta, jotka ovat tehneet ennen mainittua päivää tällaisen ehdon sisältävän kiinnelainasopimuksen, evätään yleisesti oikeus saada palautetuksi kokonaisuudessaan summat, jotka he ovat maksaneet pankille perusteettomasti ennen 9.5.2013 tämän ehdon perusteella.
- 35 Unionin tuomioistuin on näin ollen todennut, että Tribunal Supremon 9.5.2013 antamaan tuomioon perustuvan kaltaisella kansallisella oikeuskäytännöllä, joka koskee niiden oikeusvaikutusten ajallista rajaamista, jotka johtuvat sopimusehdon pätemättömyyden toteamisesta direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan nojalla, voidaan taata vain rajoitettu suoja kuluttajille, jotka ovat tehneet vähimmäiskorkoehdon sisältävän kiinnelainasopimuksen ennen sen ratkaisun julistamispäivää, jolla ehdon kohtuuttomuus on tuomioistuimessa todettu, joten tällainen suoja on puutteellinen ja riittämätön, eikä sitä voida pitää kyseisen direktiivin 7 artiklan 1 kohdassa edellytetyllä tavalla riittävänä eikä tehokkaana keinona tämäntyyppisten ehtojen käytön lopettamiseksi (tuomio 21.12.2016, Gutiérrez Naranjo ym., C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980, 73 kohta).
- 36 Unionin tuomioistuin on näin ollen katsonut, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle oikeuskäytännölle, jossa rajataan ajallisesti ne palauttamista koskevat vaikutukset, jotka liittyvät elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan väliseen sopimukseen sisältyvän ehdon kohtuuttomuuden toteamiseen tuomioistuimessa, vain niihin summiin, jotka on maksettu perusteettomasti tällaisen ehdon perusteella sen ratkaisun antamisen jälkeen, jolla tuomioistuin on todennut kohtuuttomuuden (tuomio 21.12.2016, Gutiérrez Naranjo ym., C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980, 75 kohta).
- 37 Pääasiassa on riidatonta, että kuluttaja ei ole valittanut tai tehnyt vastavalitusta ensimmäisessä oikeusasteessa annetusta tuomiosta, jossa määrätään kohtuuttoman ehdon nojalla perittyjen määrien palauttamista koskevien vaikutusten ajallisesta rajoittamisesta.
- 38 Korostettakoon kuitenkin, että nyt käsiteltävän asian olosuhteissa sen, että kuluttaja ei ole turvautunut ajoissa oikeussuojakeinoihin, voidaan katsoa johtuvan siitä, että 21.12.2016, jolloin unionin tuomioistuin antoi tuomion Gutiérrez Naranjo ym. (C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980), kansallisen lain mukainen määräaika valituksen tai vastavalituksen tekemiselle oli jo päättynyt. Tällaisessa tilanteessa ei voida katsoa, että kuluttaja olisi osoittanut tämän tuomion 28 kohdassa mainitussa oikeuskäytännössä tarkoitettua täydellistä passiivisuutta, kun hän ei riitauttanut toisen asteen tuomioistuimessa Tribunal Supremon tähänastista vakiintunutta oikeuskäytäntöä.

- 39 Tästä seuraa, että kyseessä olevien kansallisten prosessuaalisten periaatteiden soveltaminen on sen vuoksi, että kuluttajalta riistetään menettelylliset keinot, joiden avulla hän voi vedota oikeuksiinsa direktiivin 93/13 nojalla, omiaan tekemään näiden oikeuksien suojaamisesta mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa, mikä näin ollen loukataan tehokkuusperiaatetta.
- 40 Edellä esitetyn perusteella esitettyyn kysymykseen on vastattava, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että se on esteenä sellaisten kansallisten prosessuaalisten periaatteiden soveltamiselle, joiden mukaan kansallinen tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi on saatettu valitus tuomiosta, jossa kuluttajan kohtuuttomaksi todetun ehdon nojalla perusteettomasti maksamien määrien palauttamista rajoitetaan ajallisesti, ei voi viran puolesta ottaa huomioon perustetta, jonka mukaan tätä säännöstä on rikottu, ja määrätä mainittuja summia palautettavaksi kokonaisuudessaan, kun sen, että asianomainen kuluttaja ei ole riitauttanut tätä ajallista rajoittamista, ei voida katsoa johtuvan hänen täydellisestä passiivisuudestaan.

Oikeudenkäyntikulut

- 41 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (suuri jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että se on esteenä sellaisten kansallisten prosessuaalisten periaatteiden soveltamiselle, joiden mukaan kansallinen tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi on saatettu valitus tuomiosta, jossa kuluttajan kohtuuttomaksi todetun ehdon nojalla perusteettomasti maksamien määrien palauttamista rajoitetaan ajallisesti, ei voi viran puolesta ottaa huomioon perustetta, jonka mukaan tätä säännöstä on rikottu, ja määrätä mainittuja summia palautettavaksi kokonaisuudessaan, kun sen, että asianomainen kuluttaja ei ole riitauttanut tätä ajallista rajoittamista, ei voida katsoa johtuvan hänen täydellisestä passiivisuudestaan.

Allekirjoitukset